

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk
kirkeråd
Postboks 799 Sentrum

0106 OSLO

Dato: 26.06.2018

Vår ref: 18/02278-5

Deres ref:

Strategiplan samisk kirkeliv - hørings svar fra Nidaros biskop

Takk for muligheten til å avgi hørings svar på forslaget til ny Strategiplan for samisk kirkeliv 2019-29.

Det er gjort et stort arbeid med å omarbeide og forenkle den foreliggende strategiplanen fra 2011, og en del nye perspektiver er løftet fram. Det er et godt grep å tilordne planen til Den norske kirkes fireleddede visjon, og de sju strategiske målene. Slik bindes samisk kirkelivs særpreg og kvaliteter sammen med Kirkemøtets vedtak for Den norske kirke som helhet, på en konstruktiv måte.

1 og 2. Innledning og visjon. Bakgrunn.

Planen forutsetter inkludering som grunnleggende prinsipp i arbeidet. Inkludering bygger på likeverdighet og ikke på likhetsidealet. Menneskets rett til å være forskjellig og likevel tilhøre et sosialt, kulturelt og sosialt fellesskap er inkluderingstankens utgangspunkt for å bygge menneskelige fellesskap (*sitat, s 31*). Dette gjennomførte perspektivet åpner mulighetsrom.

En strategiplan for samisk kirkeliv må nok i overskuelig framtid inneholde en god del informasjon, sammen med selve plandelen. Det er konstruktivt at informasjon og mål på et aktuelt felt følger hverandre. Imidlertid kunne planen ut fra pedagogiske hensyn tjent på en ekstra redaksjonell gjennomgang: f eks ordne noe av fakta-stoffet i tekstbokser, og sette inn kart over de ulike samiske språkområdene for oversiktens skyld. Kanskje kunne også alle mål med sine under-bokstaver hatt et samlet oppsett helt til slutt i planen.

Jeg noterer meg at det nå er en fyldigere omtale særlig av lule- og sør-samiske perspektiver i planen. Det er blitt godt mottatt.

I pkt 2.3 er det, så vidt jeg kan se, tilført nye perspektiver på språk og identitet. Å ha en forankring i flere folkegrupper er en rikdom, og må ikke avgrenses til et «enten- eller», for mange er slekt og identitet et «både- og». Med nye bosettings- og arbeidsmønstre knyttes også nye familiebånd mellom personer og slekter i de ulike språkgruppene.

Forholdet til *språket* er tematisert: den som har tapt det samiske språket kan fort oppleve et dobbelt utenforskap, om ikke det er en klar bevissthet om de særlige problemstillingene knyttet til dette. På s 19-22 er spørsmålet om å «være samisk nok» (s 19 -22) omtalt. Jeg anser det som viktig at dette tematiseres og vil gjerne gi honnør for det.

3. Prinsipiell del - kommentarer.

3.3 Norsk lov og folkeretten

I dette avsnittet omtales NOU 2016:18 *Hjertespråket* (gjennomgang av Samelovens språkregler ut fra dagens situasjon), og utfordringene som er blitt klarere de siste 30 år:

-hvordan skal man ta vare på språkbehov og -rettigheter i kommuner utenom de samiske kjerneområdene?

- byenes særlige utfordringer:

Dette spørsmålet må ha prioritet: mange samer og mennesker med samisk tilknytning bor på de større stedene og utenfor kjerneområdene definert av Sameloven. Dette gjelder for alle de tre språkgruppene, men er et svært viktig spørsmål for den svært spredte sørsamiske befolkningen. Hvordan kan Den norske kirke bygge opp et godt og adekvat tilbud? Hvilke tilbud skal finnes der man bor til hverdags? Dette krever gjennomtenking og samarbeid med andre gode krefter. Det vil også være verdifullt å arbeide med muligheten for nye samarbeidsformer i hele det sørsamiske området.

Etter at planen er sendt ut på høring, har Stortinget opprettet Sannhets- og forsoningskommisjonen. Kommisjonen skal arbeide i fire år.

Slik som i samfunnet for øvrig er det et behov for ytterligere arbeid med forsoningsprosessen også fra kirkas side. Hva denne prosessen vil bringe, vil tiden vise. Her gjelder det også å være våken i møte med enkeltpersoner og fellesskap som vil trenge kirkens omsorg og fellesskap. Her ligger det både pastorale og diakonale utfordringer som kirken må forberede seg på å møte - i alle menigheter hvor samer bor, kan det bli særlig behov for kirkens omsorg.

Samisk Kirkeråds forslag om at menighetene i forvaltningsområdene skal følge samelovens administrative bestemmelser: henvendelser besvares på samisk når de gjøres på samisk, at skjema og informasjon skal finnes på samisk, støttes. Her trengs det *styrking av språkkompetansen* - og her må de aktuelle nivå få adekvat hjelp, til opplæring av egne medarbeidere og til språktjenester/tilgang til språkressurser.

Ansvarsfordeling Til punktene 4.1 til 4.7 er ulike strategiske satsinger/ oppgaver knyttet til sentralt, regionalt eller lokalt ledd i Den norske kirke. En tydelig plassering av ansvar er nyttig. På bispedømmenivå er det mulig å forankre ulike ansvarsområder i de ulike organer: enten hos bispedømmerådet eller hos biskopen. Likeens er det nyttig å forankre oppgaver enten i menighetsråd eller fellesråd. Slik det nå står, oppstår nye uklarheter: Planen kunne med fordel tilordnet de ulike oppgaver til de ulike organer, og derved klarere plassere ansvar. Dette kan man gjøre selv om man beholder «lagdelingen» i lokalt, regionalt og sentralt nivå.

2. Høringsspørsmål til del 4, Strategidel

Jeg kommenterer de enkelte spørsmål i del 4 så langt det passer:

4.1 Samisk språk og innhold i kirke- og gudstjenesteliv

- Hvordan øke antall ansatte og frivillige medarbeidere med kompetanse i samiske språk og kultur?

Kunnskap og motivasjons-arbeid er viktige faktorer i en målrettet innsats for å øke denne kompetansen. Dette er en stor oppgave. Sannsynligvis vil en målrettet kompetansebygging på kulturforståelse også motivere til større interesse for å lære språk. Kanskje kunne ett eller to bispedømmer få gjøre forsøk med å ansette en «kultur-los» i bispedømmet, med solid faglig og kulturell bakgrunn i sin samiske kontekst, for å arbeide med dette?

- Hvordan øke andelen liturgiledd i gudstjenester på samiske språk?

Jeg leser spørsmålet som at det handler om å øke andelen liturgiske ledd på samisk i gudstjenestene.

Forventningen i Nidaros om at alle prester skal kunne bruke inngangsord og velsignelsen både på norsk og på samisk er i ferd med å feste seg – utholdenhet og utålmodighet må gå sammen her. Også her er kunnskap og holdningsarbeid viktig: De samiske språk er en kilde til økt rikdom for hele menigheten som samles til gudstjeneste, at også samiske liturgiske ledd får sin plass er et viktig element i en forsoningsprosess. Skal de bli kjent og gjenkjent må de brukes. Her ligger det oppgaver og venter både for menighetsråd og for kirkelige medarbeidere.

4.2 Samisk innhold i trosopplæringa

- Hvordan styrke trosopplæringen for barn i samiske miljø?

Det må arbeides med å skape gode møteplasser der barna er i sentrum. Arbeidet med å utvikle materiell med bakgrunn i samisk kultur og språk må fortsette.

I noen familier er mor og far fra hver sin språkgruppe, dette skaper nye utfordringer: kan vi f eks se for oss ei barnebok med tre eller fire språk i parallell tekst?

- Hvordan ivareta samisk innhold i trosopplæringen der samer er i mindretall?

Likeverd er en grunnleggende verdi også i trosopplæringen. Her må ansatte og frivillige ha en bevisst strategi, - en slik strategi kan nedfelles i lokale trosopplæringsplaner.

4.3 Diakoni

- Hvordan kan samers behov for språk- og kulturforståelse møtes i det diakonale arbeidet i menighetene?

Gjennom erfaring og forståelse. Hvilke møteplasser kan skapes i lokalsamfunnet?

- Hva slags kompetanse kreves for diakoner og diakonimedarbeidere i samiske områder i framtiden?

Språk- og kulturkompetanse.

Spørsmål om aldring og språk- og kulturforståelse kan være viktige verktøy i diakonien.

Økt kunnskap om forsonings- og dialogarbeid

Fokus på åndelig omsorg og psykisk helse.

4.4. Dialog og forsoning

- Hvordan kan menigheter bidra i dialog- og forsoningsarbeid som er aktuell i samisk kontekst?

Menighetene må ta utgangspunkt i de lokale forhold: Det første som må skje, er å møtes og fortelle sin historie til hverandre. I den perioden vi har framom oss, må menighetene også være våkne på diakonale og pastorale utfordringer knyttet til Sannhets- og forsoningskomiteens arbeid.

- Hvordan kan Den norske kirke samhandle og samarbeide med læstadianske forsamlinger og organisasjoner knyttet til det samiske samfunnet og samisk kirkeliv? *Invitere til respektfull samtale om konkrete saker.*

4.5. Rekruttering, kompetanse og fagutvikling

- Hvordan rekruttere flere til frivillig arbeid og engasjement for samisk kirkeliv?
- Hvordan få flere samer til å velge kirkelig utdanning?
- Hvordan øke kompetansen i samisk språk, kirkeliv og samiske kristne tradisjoner blant ansatte i Den norske kirke?

Dette er store og komplekse spørsmål. For alle aldersgrupper er det slik at vi trenger å kjenne oss selv igjen i en sammenheng for at vi skal ønske å gå inn i og forbli i den, og vi må gjerne oppleve at vi kan være med og skape en forandring. Hvordan skapes denne gjenkjennelsen? Hvordan åpner vi for at mennesker kan oppleve at det gjør en forskjell om de er med?

Når det gjelder kompetanseheving på tradisjon, språk og kirkeliv handler mye om kunnskap og erfaringer. Noen må skape disse læringsrommene. Det trenges medarbeidere som har dette som sin primære oppgave, enten tilknyttet SKR eller bispedømmene.

4.6 Kultur

- Hvordan kan ulike kulturuttrykk fra samisk tradisjon være til støtte i det gudstjenestelige liv og menighetsarbeid?

Bevisst og jevnlig bruk av liturgiske ledd og salmer i gudstjenesten

Ny kirkekunst og utsmykning i kirkene – hvem inviteres til å levere utkast? Gjennomtenke hvilke menighetsråd som skulle utfordres på å synliggjøre samisk nærvær i kirkebyggets utsmykning.

Samiske salmesang-samlinger, åpne for alle.

- Hvordan kan samisk salmesang og kirkemusikk i ulike områder bevares og videreutvikles?

Bevisst bruk av de flerspråklige salmene i gudstjenestene.

Oppfordre samiske musikere til å ta i bruk og skape nye samiske salmer

Særlig for sør-samisk område:

-Få gitt ut en egen salmebok. Mye materiale foreligger.

-Saemien Åålmege mangler kantorstillingen. Denne stillingen kan være en nøkkelstilling for musikalsk utviklingsarbeid.

4.7 Demokrati

- Hvordan kan rekruttering av samiske kandidater til kirkevalg gjøres på en god måte?

Ethvert nominasjonsarbeid bør ha bred representasjon som sitt mål. Kanskje må informasjons- og motivasjonsarbeid i rekrutterings-prosessen gjennomtenkes? Her vil satsing i ungdoms-demokratiet være strategisk viktig.

Det nye, samiske valgmøtet vil bli en møteplass for alle de tre språkgruppene i Norge. Dette er en ny og strategisk mulighet. Valgene skal skje lokalt, og valgmøtet kan utvikles til et viktig samisk møtested, hvor det blir attraktivt å delta.

- Hvordan styrke samarbeidet mellom Samisk kirkeråd og samiske representanter i bispedømmeråd og menighetsråd?

Sørge for møteplasser og samtalerom

Særlige utfordringer i sør-samisk område

- *Få utgitt en egen sørsamisk salme/sangbok*
- *Fokus på å bygge egnede tilbud i byer og tettsteder utenom de samiske kjerneområdene*
- *Kirkemusiker i sør-samisk område*
- *Fortsatt fokus på bibeloversettelsesarbeid*
- *Bevisstgjøring og kompetanseheving blant kirkelige medarbeidere og tillitsvalgte på samisk kultur og språk*
- *Styrke bevisstheten i lokalmenighetene om særlige behov mtp Sannhets-og forsoningskomiteens arbeid de kommende år.*
- *Nye samarbeidsformer tilpasset en sør-samisk sammenheng.*

Med vennlig hilsen

Herborg Finnset
biskop

Gunn Karlsaune
stiftsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk
kirkeråd

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO